

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 18 (1973), No. 1, 46--48

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/138290>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1973

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea & zprávy

DOCENT VYŠÍN PĚTAŠEDESÁTNIKEM ?

V den uzávěrky tohoto čísla ohromil jeden člen redakčního kruhu své kolegy zprávou: V únoru má Jan Vyšín pětadesátiny. Teď byla dobrá rada drahá. Probírali jsme potenciální autory — ale kdopak vám napíše jubilejní článek přes noc. Nakonec jsme se dohodli, že si článek napíšeme sami; že to nebude obvyklá sbírka dat — narodil se, vystudoval, působil, napsal, zasloužil se, je členem, byl členem atd. (také bychom ta data tak narychlo nesehnali), nýbrž jen malá hrst poznámek, příhod, které jednak sami máme v paměti a jednak získáme v rychloanketě „Řekněte nám dvěma třemi větami něco o Vyšínovi“ od těch, kteří jubilanta znají a pracovali nebo pracují v jeho blízkosti. Budou to vzpomínky tak deset, nejvýš dvacet let staré, protože pamětníci těchto časů jsou nejnáz po ruce.

Tu nelze začít jinak než obdobím Vyšínova působení na Pedagogické fakultě (1946—53) a hlavně na tehdejší Vysoké škole pedagogické (1953—59), na níž vedl katedru matematiky. Tuto katedru vybudoval a má největší podíl na vytvoření koncepce studia matematiky na Vysoké škole pedagogické. V této větě je obsaženo velmi mnoho: Stovky absolventů, kteří dnes působí na středních školách (a mnozí z nich na školách vysokých) dostali vedle solidního matematického vzdělání v promyšleném kursu elementární matematiky spolehlivý základ pro svou učitelskou činnost a díky tomu jsou dobře připraveni uskutečňovat právě probíhající přestavbu středoškolského vyučování matematice. V tomto článku však nechceme vypočítávat jubilentovy pracovní zásluhy a hodnotit jeho učitelskou činnost.

I když o Vyšínovi v posluchárně by se mohlo napsat velmi mnoho, chceme spíš mluvit o Vyši-

novi v místnostech katedry. Pak slovy „vybudoval katedru matematiky“ chceme říci, že se kolem něho vytvořila skupina lidí, kterým byl více přítelem než nadřízeným, ale u kterých měl tím větší autoritu, čím méně o to usiloval. S Vyšínem bylo možno se přít a on přitom dovedl pozvednout hlas a (to hlavně) přikořenit své argumenty vtípnými sarkasmy, o které nikdy nemá nouzi — ale když prosadil svou, poražený neměl pocit, že byl poražen. Proto se pod Vyšínem dobře sloužilo. A protože se za svou katedru (tak jako za své názory) dovedl vždycky postavit, těžko se prý sloužilo nad Vyšínem — jak si povzdechl jeden z jeho tehdejších nadřízených.

To všechno neznamena, že by snad byl měl na své podřízené malé nároky. Sám pro katedru nelitoval ani času ani námahy a stejnou obětavost předpokládal i u ostatních: Když už si například nevěděl rady s jednou posluchačkou, se kterou prodělal těžké a opakované boje na poli elementární a projektivní geometrie, přišel na geniální řešení: „Poslyšte, vy jste mladý svobodný člověk, vy byste pro tu katedru mohl něco udělat“, obrátil se na jednoho člena katedry. „Vemte si tu Novákovou, ožeňte se s ní, ať tu máme od ní pokoj!“ V tomto případě však jeho autorita nestačila.*)

„Místnostmi katedry“ nemyslíme jen pracovny v pražské budově VŠP. Velká část vzpomínek Vyšínových spolupracovníků se váže k bohatýrským časům letních kursů dálkového

*) Historika je pravdivá, jméno je smyšlené.

studia v České Třebové a později v Liberci. To byla příležitost, při které byla katedra „více pohromadě“. Přes značný počet přednáškových hodin zbyl v tomto prostředí čas na posezení a popovídání při sklence vína. Neměl-li Vyšín s sebou nějakou práci z Prahy, byl přitom nejvyhledávanějším společníkem. Z nepřeborné řady příhod, které přišly na přetřes, se omezíme jen na téma „Vyšín a nemá tvář“. Sem patří jeho barvitě líčené zážitky se stěnětem, které dostaly jeho děti pod stromeček. Když po Štědrém večeru celá rodina ulehla a opuštěné stěně v kuchyni nařikalo, vzal si je Vyšín k posteli, dal mu palec do tlamičky a oba spokojeně usnuli.

Jubilant vůbec zastává názor, že se zvířaty se musí zacházet po dobrém. Když na jednom takovém letním kursu další přednášející převzal pokoj po Vyšínovi, který již odjel, našel podrobné pokyny, jak, kdy a čím živit myš, pravidelně navštěvující tuto místnost, aby nerušila při práci.

I když jubilant má rád snad všechna zvířata, přece jen psy asi nejvíc. Pořád má nějakého doma a o každém dovede s nadšením vyprávět. Jeho zatím poslední miláček Avann sice před časem

zavinil, že si jeho pán zlomil ruku, ale pánovo srdce se nezatvrdilo.

Mohli bychom ještě dále pokračovat v různých „zvířecích“ historkách a čtenáři by se jistě nenudili. Ale měli bychom přejít i k dalším obdobím jubilantova života a k dalším oborům, kterých jsme se vůbec nedotkli: Mnoho by se dalo napsat o Vyšínovi a matematické olympiádě o Vyšínovi a modernizaci školské matematiky, o Vyšínovi autoru a recenzentovi, o Vyšínovi a veřejných institucích, o Vyšínovi a lokomotivách (jeho velká láska!)... , ale článek už příliš nabyl na objemu a tak si to všechno musíme uschovat k Vyšínovým sedmdesátinám.

Již v úvodu článku jsme ohlásili, že půjde o dílko veskrze nekonvenční. Čtenáři jistě potvrdí, že tenhle záměr jsme dosud plnili. A tak ani závěr nesmí být obvyklý. Nebudeme blahopřát jubilantovi, ale popřejeme všem, kteří ho znají a mají ho rádi, aby mezi nimi ještě dlouho šířil nikoliv pohodu — aspoň ne v první řadě — ale ten vyšínovský rozruch a přesvědčení, že vždycky stojí za to o něco usilovat a postavit se za dobrou věc a třeba sám a s lehkým srdcem i proti silnějším.

Proto se nezdráhám tvrdit, že všechno to, co Měsíc uzavírá ve svou sféru, jakož i střed Země, obíhá stejně jako ostatní planety v oné velké sféře kolem Slunce jedenkrát za rok a že při Slunci je střed světa, v němž také nehybné Slunce spočívá. Cokoli se zdá být pohybem Slunce, se mnohem lépe dá pravdivě vysvětlit pohybem Země.

MIKULÁŠ KOPERNÍK, De revolutionibus, 1. kniha, 10. kapitola.

MEZINÁRODNÍ FYZIKÁLNÍ OLYMPIÁDA V BUKUREŠTI

Ve dnech 8.—18. července 1972 uspořádala Rumunská socialistická republika šestou mezinárodní fyzikální olympiádu v Bukurešti. Byly na ní zastoupeny tyto státy: Bulharsko, Československo, Francie, Kuba, Maďarsko, NDR, Polsko, Rumunsko a SSSR. Francie a Kuba se zúčastnily mezinárodní fyzikální olympiády poprvé, kdežto Jugoslávie se letos nezúčastnila. Švédsko vyslalo na olympiádu svého pozorova-

tele. Z každého státu bylo pozváno 5 soutěžících, jeden vedoucí delegace a jeden pedagogický instruktor.

Podle výsledků 3. a 2. kola kat. A FO vyslali jsme toto družstvo:

1. Jiří Binder, 4. r. G Moravské Budějovice,
2. Milan Lehotský, 3. r. G Bratislava, Novohradská,
3. Jiří Dolejší, 4. r. G Praha 7, Nad Štolou,
4. Libor Slezák, 4. r. G Pardubice,
5. Pavel Drábek, 4. r. G Pardubice.

Tab. 1.

Pořadí	Jméno	Úloha					Celk.	+20%	Konečný poč. bodů
		1.	2.	3.	4.	5.			
17.	Jiří Binder	5,5	0	7,5	4	16	33	6,6	39,6
24.	Pavel Drábek	3,5	3	3	4	17	30,5	6,1	36,6
27.—30.	Jiří Dolejší	5	1	5,5	4,5	13	29	5,8	34,8
31.—32.	Milan Lehotský	2,5	3	8	2	12	27,5	5,5	33
34.	Libor Slezák	4,5	1	5,5	4,5	10	25,5	5,1	30,6

Tab. 2.

Poř.	Stát	Počet bodů	Počet cen			Pochv. uznání	Neúsp.
			1.	2.	3.		
1.	RSR	223,8		2	2	1	
2.	MLR	218,4	1		3	1	
3.	SSSR	216,6	1		2	2	
4.	NDR	192,0			2	3	
5.	Fr	185,4		1	1	1	2
6.	PLR	184,8			2	3	
7.	ČSSR	174,6			1	4	
8.	BLR	139,2			1		4
9.	K	38,4					4

Družstvo vedl doc. dr. IVAN NÁTER, místopředseda ÚVFO, a pedagogickým instruktorem byl doc. dr. BOHUMIL VLACH, člen užšího ÚVFO.

Pro původně vybrané členy družstva a jejich náhradníky bylo uspořádáno desítidenní soustředění ve Vyškově.

Předsedou mezinárodní komise byl ministerstvem RSR jmenován prof. dr. ION URSU, kterého na zasedáních zastupoval Nicolae Martalovu, místopředseda národní komise RSR pro atomovou fyziku. Slavnostní zahájení se konalo 10. července až po proběhnutí soutěže v teoretických úlohách. Laboratorní úloha se konala 11. července.

Prvá teoretická úloha byla z mechaniky, druhá z molekulové fyziky, třetí z elektřiny a čtvrtá z optiky. Řešení každé teoretické úlohy se hodnotilo maximálně 10 body. Laboratorní úloha byla z mechaniky a její řešení se hodnotilo maximálně 20 body. K vypracování teoretických

úloh bylo dáno 5 hodin a k řešení laboratorní úlohy 4 hodiny.

Vzhledem k tomu, že zadané úlohy byly svým obsahem na hranicích školské fyziky, a proto obtížné pro všechny soutěžící, bylo všem soutěžícím připočteno vždy 20 % k dosaženým bodům a podle tohoto výsledku byly stanoveny ceny.

Naši soutěžící se umístili tak, jak uvádí tab. 1. BINDER získal 3. cenu, ostatní pochvalná uznání.

Podle získaných bodů je v druhé tabulce u každého státu uveden též počet získaných cen a pochvalných uznání.

Tentokrát se naše družstvo na soutěži neumístilo dobře.

Olympiáda byla slavnostně ukončena 17. července ohlášením výsledků, předáním diplomů a věcných cen.

Delegace si prohlédly černomořské pobřeží a některá místa v Rumunsku.

Rostislav Košťál